

TAPAKULTTUURISTA

JA ALKOHOLIJUOMISTA

TOIVO PÖYSÄ — MARTTI AHO

KOLTTIEN JUOMATAVOISTA

Asuma-alueet ja elinkeinot

Kolttaiheimoa asustaa Kuollan niemimaalla (n. 2 000 henkeä) sekä Suomen, Ruotsin ja Norjan Lapissa. Suomen Lapissa, Inarin pitäjän Sevettijärvellä (n. 500 henkeä) ja Luton kolmiossa, Nallimanin alueella (n. 100 henkeä) asuvat koltat lienevät maamme pienin vähemmistö. Kolttien katsotaan edustaneen aina 1940-luvulle saakka kaikkein vanhinta ja alkuperäisintä Lapin kansaa. Suuri ja tietön erämaa oli suojellut kolttayhdyskuntia vierailta kulkijoilta ja rintamaiden sivistysvirtauksilta. Suomen koltilla oli ennen sotia kolme varsinaista kyläkeskusta asuttavanaan: Luttojoen maastossa sijainnut Suonikylä, jota myös Talvikyläksi kutsuttiin, Paatsjoen rannalla sijainnut Kolttaköngäs sekä Moskova eli Lapinkylä. Koltat ansaitsivat elantonsa poronhoidolla, kalastuksella ja metsästyksellä. Myös lampaita pidettiin jonkin verran, varsinkin Kolttaköngään koltat harrastivat lampaiden hoitoa, poroja heillä oli vähemmän. Lampaiden kerrottiin olleen ulkosalla myös talvisin ja käyttäneen ravinnokseen mm. kuivattua Jäämeren turskaa. Suomen koltat ovat pitäneet jatkuvaa yhteyttä Norjassa, Varangin vuonon eteläpuolella sijaitsevaan kolttayhdyskuntaan. Norjan ja Suomen kolttanuorten kerrottiin solmineen keskenään myös avioliittoja.

Koltat olivat aiemmin mieltyneet luonnonvaraiseen puolipaimentolaiselämään. Asumusten kunto ja kodin piiriin liittyvät mukavuudet eivät merkinneet heille paljoakaan. Milloin joku ulkopuolinen ihmetteli asunnon hataruutta ja miksei seinä tilkitä, saattoi koltta vastata: "Ei tarvitse, ei tarvitse. Mull' on paksut saudsin peitteet (lammasnahkavällyt)."

livana Julma tunsu jo aikoinaan, 1500-luvun puolivälissä, koltat synkän korven asukkaiksi ja takasi heille yksinomaisen nautintaoikeuden "ikuisiksi ajoiksi" runsaat 50 neliöpeninkulmaa käsittävään kyläalueeseen (Hämäläinen 1938, 18). livana Julman testamenttia on sittemmin tyypistely moniaita kertoja. Petsamon luostari ja Kuollansuun kauppiat sekä tsaarien veronkattajat pyrkivät lähinnä ahnehtimaan sekä punaisen lohien että valkean lohien (siika ja harjus) patoja ja verottamaan muutoinkin kolttia omaan laskuunsa yli virallisten määräysten. Verot kannettiin tuolloin sekä rahana että luonnon tuotteina (Mikkola 1941).

Kirkon vaikutuspiiriin koltat joutuivat jo niin varhain kuin 1500-luvun puolivälissä, jolloin Pyhä Trifon rakensu kirkon Petsamojoen suulle ja otti ensimmäiset koltat vastaperustettuun luostariin. Kreikkalaiskatolisen kirkon vaikutuksesta huolimatta kolttien onnistui säilyttää vanhat perinteiset tapansa melko muuttumattomina aina toiseen maailmansotaan saakka.

Tarton rauhansopimuksessa Suomi sai Petsamon alueen hallintaansa. Mainittuun rauhansopimukseen perustuva rajankäynti halkaisi kolttai-alueen osittain kahtia. Niinpä Luttojoen alueella kesäisin porojaan laiduntavien kolttien silloinen talvikylä eli markkina-paikka jäi Neuvostoliiton puolelle. Uusi Talvikylä, jota kutsuttiin myös Suonikyläksi ja jonka rakentamiseen

Suomen valtio osallistui, rakennettiin Maarinjärven rannalle, Luton sivuhaaran tuntumaan. Suonikylässä kerrottiin olleen tasan 20 hirsimökkiä. Tämän lisäksi mainitaan noin kymmenen perheen asustaneen lammasnavetoissa ja ulkovojoissa. Suonikylässä asusti seitsemän eri sukua. Kolttien mainitaan mm. karttaneen sukulaisavioliittoja, joskin niitä lienee jossain määrin solmittu, koska yhdyskunnat olivat pieniä ja toisistaan erillään. Toisen maailmansodan lopputulos merkitsi kolttille jälleen asuinpaikan siirtoa. Kolttien enemmistö valitsi Inarin Sevettijärven uudeksi kotipaikakseen, osa sijoittui Luton kolmioon. Suomen valtio osallistui nytkin hirsiasumusten rakentamiseen.

Kolttien juomattavat aiemmissa oloissa

Paimentolaisaikana kolttien viinaksien ja praskan käyttö keskittyi yleensä syksyyn ja talveen. Syksyllä palattiin talvikylään kesälaitumilta ja tällöin oli taas koko kyläyhteisö koossa. Oli sopiva aika kallistella miesten praskatuoppia ja kertoilla kesän tapahtumia. Kolttien mainitaan olleen, niin kuin monien muidenkin luonnonkansojen, "mahdottomia tuliliemen tuttavina". Otteet tsaarien käskykirjeistä osoittavat, että alkoholipolitiikkaa tehtiin jo 1500—1600 -luvulla vastuullisesti ja harkiten: "... eikä tyrkyttää heille väkisin viinaa, jotta lappalaiset eivät näiden kyyditysten ja viinan tyrkytysten takia ja verojen tähden joutuisi perikatoon. ... krouvareita ja viinaa ei pidä heille tyrkyttää, jotta he eivät pakenisi etäisissä paikoissa asuvina liikoja veroja. ... ja samoin kuka ei saa ostaa olutta ja viinaa. Viinaa on saatavissa viinanmyyntipäämieheltä." (Mikkola 1941)

Pirtu mainitaan koltan mielijuomaksi: "Sitä moni kuoleva haluaa maistaa, kun sitä ei sitten enää saa."

Leipä ja viina näyttävät muinoin olleen kolttille pyhiä asioita. Kumpaakin oli niukasti ja ehkä juuri siksi niiden käyttöön liittyy jopa suoranaista palvontaa. Milloin pöytä katettiin suurta juhlaa varten, viinapullon paikka oli aina keskeisin. Leikatuista leivän viipaleista muodostetun ympyrän keskellä seisoi viinapullo juhlapöydässä. Viinan käyttö liittyi koltilla, kuten monilla muillakin luonnonvaraisilla kansoilla, myös lääkitykseen ja moniin muihin rituaaleihin. Milloin haluttiin tulla sitkeiksi metsämiehiksi, viinaan sekoitettiin sudensappea ja ruutia. Viinan ja siman ohella koltat joivat praskaa. Praska on maltaista, sokerista, hiivasta ja vedestä käymisen avulla valmistettua suomalaisen kiljun tapaista juomaa.

Joulu, laskiainen, pääsiäinen ja Pietarin päivä olivat perhejuhlien ohella myös kolttille suuria juhlapäiviä. Jou-

lua ja pääsiäistä edeltäneet paastoviikot piti elää ilman liharuokaa ja myös viinaksien käyttö oli tuolloin ankarasti kielletty. Sitä suuremmalla halulla ja nautinnolla käytiin sitten juhlayönä, sekä jouluna että pääsiäisenä, tasan kello 24.00, nauttimaan valmiiksi kate-tun pöydän antimia. Viina-aarre, aikaisemmin hankittu isokokoinen pullo, oli yleensä varastoitu ulkosuojaan. Isosta pullosta täytettiin tarpeen tullen pöydässä, leipäympyrän keskellä oleva pienempi pullo tai karahvi. Paaston jälkeistä syöntiä ja juontia saattoi kestää parikin vuorokautta, ilman nukkumista. Milloin joku, vaikkapa vieras, sammahti, tuupattiin hänet kaikessa ystävyydessä lattialle lepäämään. 1900-luvun alkupuolella, jolloin Suomen koltat asustivat vielä Luttojoen varrella olevassa Talvikylässä, viina käytiin ostamassa Kuollan kauppapaikasta, jonne oli matkaa runsaat sata virstaa. Matka kesti hyvällä talvikelillä kolmisen päivää, huono keli verotti runsaan viikon. Viina myytiin tuolloin isoissa "tsetvertin" pulloissa, noin 2,5 litraa. Pullon hinnaksi mainitaan 2:30 ruplaa. Milloin sulhanen, tuleva aviomies, meni viinan hakuun, saattoi hän ahtaa pulkkaansa runsaat 20 tsetvertin pulloa, mikäli hän oli varakas mies. Sulhasen tuli palata matkaltaan remuten ja laulaen kotiin. Häiden kesto riippui yleensä siitä, miten pitkään sulhasella riitti viinaksia. Varakkaiden häät saattoivat kestää viisi, jopa kuu-sikin päivää.

Kolttien häissä alkoholin käyttö liittyikin ehkä kaikkien monipuolisimmin ja perinteellisimmin eri tilanteisiin, kosintavaiheeseen, kihlaukseen ja itse häämöhön. Kosintavaihe eli mielitietyn lähentely saattoi alkaa monella eri tavalla. Usein tapahtui niinkin, että syksyisin talvikylään palattaessa, jolloin koltat mais-telivat praskaa, otettiin puheeksi myös lasten avioliitot. Niinpä kolttanuorten tulevasta liitosta saatettiin sopia vaahtoavan praskatuopin äärellä, lasten tietämättä asiasta mitään. Sopimus tehtiin tällöin todistajien läsnä ollessa ja se vaati vahvistukseksi kunnan juomingit. Toinen tapa oli, että sulhanen saapui kumminsä eli puhemiesensä kanssa tyttöä kosimaan tämän kotiin. Milloin tultiin porolla, kuului asiaan, että tiuku soi valjaissa ja sulhanen oli puettu parhaisiin-sa. Sulhanen toi mukanaan sekä ruokaa että viinaksia, jotka katettiin pirtin pöydälle. Milloin kosinta ha-luttiin torjua heti alkuun, isäntä ei kajonnut viinaksiin tai kasto vain hiukan huuliaan, tarjoten pikarin sul-

haselle takaisin. Milloin kosija oli mieluinen, napattiin pikari pohjaan saakka. Niissäkin tapauksissa, jolloin aviosta oli jo enakkoon sovittu vanhempien kesken, oli kosintavaihe silti suoritettava perinteiden mukaisesti. Sulhanen tuli täilöinkin taloon puhemiehensä seuraamana. Puhemiehen esittäessä asiaansa nuorten kihlauksesta isäntä oli alkuun erittäin huonokuloinen ja rintaakin ahdisti, niin ettei puhe oikein luis-tanut. Puhemies tiesi aina avun tilanteeseen. Isännälle tarjottiin terävät ryypyt ja kolmannen ryyppyn jälkeen isännän ääni alkoi jo palautua ja isäntä kehotti kosijoita tulemaan uudestaan asiaansa selvittämään. Toisella käynnillä, niin myös kolmannella, isäntää vaivasivat samat oireet, vasta kolmas viinaryppy sai isännän puheliaaksi ja kolmannen käynnin päät-teeksi sovittiin lopullisesti nuorten hääpäivästä, jona keräännuttiin ensin sulhasen kotiin. Pöydän ympä-rillä istuttiin arvojärjestyksessä. Leikatuista leivän viipaleista oli keskelle pöytää tehty ympyrä siten, että aina kaksi leivän viipaletta muodosti ristin. Ympyrän keskellä oli viinapullo kunniapaikalla. Muina herkkaina oli pöydällä runsaasti "kuuta" (poronras-vaa) ja tietenkin parasta metsän ja veden riistaa. Myös iso viinapullo oli tuotu nyt varastosta huoneen nurkkaukseen. Sulhasen paikka oli seisoa viina-as-tian takana. Juomanlaskija, sulhasen poikaystävä, oli häissä arvostettu henkilö. Kolmesti sai juomanlaskija kilistää pikariaan viinapullon kylkeen, samalla kumar-taen nöyrästi, ennen kuin kunniapaikalla istuva morsiamen isä suvaitsi kuulla kilistykseen ja ottaa vastaan tarjotun pikarin. Tarttuessaan pikariin kunniavie-ras katsahtaa arvokkaasti ympärilleen, kohottaa lasia: "Tierva, tierva puk" (terve, terve kaikille). Sitten on juomanlaskijan vuoro kilistää pikaria miehensä vie-ressä istuvalle morsiamen äidille. Ei sovi maammon-kaan kuulla ensimmäisiä kilistyksiä. Vasta kolmas ki-listys nöyrän kumarruksen myötäilemänä hellyttää äi-din tarttumaan tarjottuun pikariin ja juomaan nuorten onneksi. Muille vieraille suodaan vain yksi kilistys pullon kylkeen. Ryyppyjen jälkeen päästään käsiksi myös pöydän muihin antimisiin.

Tapoihin kuului, että morsiamen vanhemmat pois-tuvat talosta huomaamatta. Pian alkaa myös hääväki ryhmittä pareittain ja kulkue suuntaa kohti morsiamen kotia. Hääkulkueen matka estyy väen tullessa morsiamen kotiportille. Vahdissa oleva kolttu selittää,

että hän on hukannut talon avaimen eikä heikkonä-köisenä pysty sitä löytämään. Kulkueen puhemies tie-tää nyt lääkkeen, jolla näkö paranee, muutama te-rävä ryyppy palauttaakin näön ja päästään eteenpäin. Mainitaan tapauksia, jolloin vahti sai niin voimalliset lääkkeet, että kellistyi vartiopaikalleen.

Hääkulkueen päästyä sisälle jatkuvat vaikeudet. Tu-lijoita epäillään rosvoiksi ja koiriksi ja pian leimahtaa ilmiriita talonväen ja hääväen kesken. Sulhasen omaisia vangitaan ja pistetään sängyn tai penkin alle. Osa vieraista hädetään ulos. Kolmesti saavat vieraat ryn-nätä sisälle ennen kuin päästään sovinnon hieron-taan. Sovinto syntyy, kun hääkulkueen puhemies se-littää, että heidän laivastaan on karannut valkea lintu, jossa on heidän merkkinsä ja saadessaan lintunsa ta-kaisin he ovat valmiita poistumaan. Morsiamen isä antaa suostumuksensa linnun etsintään. Ensin on kui-tenkin lunastettava vangit rahalla vapaisi. Morsian eli lintu makaa kahden avustajansa kera sänkyyn peitettyä. Viinarypyillä saadaan avustajat hereille ja vihdoin onnistuu myös morsiamen herätys. Keskellä lattiaa kohtaavat sitten morsian ja sulhanen toisensa. Morsiamen pää on peitetty kukallisella liinalla. Hää-menot jatkuvat ja sulhanen ja morsian joutuvat suo-rittamaan monia perinteellisiä rituaaleja. Tarjotaan ruo-kaa ja viinaksia.

Häämenoihin liittyi tietenkin ohjelmaa, kuten tans-sia ja joikaamista. Katrilli oli erikoisen suosittu tans-si kolttien keskuudessa, sitä harrasti myös vanhempi väki. Nuoret tanssivat kuitenkin enemmän, koska alle 20 -vuotiaiden ei ollut soveliasta nauttia viinaksia ja praska.

Ennen paastoa, laskiaisena, remuttiin oikein kun-nolla. Tanssittiin, ryyppättiin ja syötiin tukevaa liha-keittoa ja ajeltiin porovaljakolla. Juhlareen, saanin, eteen saatettiin valjastaa viisi, kuusi, jopa kahdek-sankin poroa. Sitten saani täyteen miehiä, naisia ja lapsia. Ajettiin täyttä laukkaa kylän laidasta toiseen, käännettiin valjakko ympäri, otettiin ryypyt ja taas täyttä vauhtia eteenpäin.

Koltat ovat tunnetusti erittäin vieraanvaraisia. Suh-teet viranomaisiin ja ulkopuolisiin ihmisiin olivat kol-tilla erittäin hyvät. Milloin nimismies, pappi tai poliisi tuli käymään Suonikylässä, asunto ja ruoka tar-jottiin aina korvauksetta.

Petsamon kruununvoutina ja nimismiehenä aikoinaan toiminut Planting oli saavuttanut tehtävässään legendaarisen maineen kolttien keskuudessa. Voudin sana oli laki, jonka oikeutusta ei kenkään epäillyt. Tullessaan kerran Suonikylään käymään oli nimismies kysynyt kylänvanhimmalta: "Onko praskaa?" Kylänvanhimmalla ei ollut, mutta kolttien kyläpoliisi pantiin asialle. Pian löytyikin praskatonkka ja nimismies määräsi kyläpoliisiin vahtiin asunnon ulkopuolelle: "Sillä nyt herrat ryyppää." Aikanaan lensi tyhjä praskatonkka asunnosta ulos ja kuului voudin hikkaisu: "Uusi tonkal!" Kyläpoliisiin onnistui jälleen löytää jostakin asunnosta vaahtoavaa juomaa ja voudin seurue jatkoi juominkeja.

Nykypäivää Sevettijärvellä

Kolttapeimoa koskettavat nykyisellään samat ongelmat kuin yleensäkin Lapissa ja kehitysalueilla asuvia: työttömyys ja huoli huomisesta. Koltat ovat yrittäneet sopeutua uusiin, muuttuneisiin olosuhteisiin parhaan taitonsa mukaan. Luonnonvarainen elämä, hyvät kalavedet ja antoisat riistamaat ovat taaksejäänyttä elämää. Vanhemmat koltat elelevät kansaneläkkeen varassa hirsimökeissään ja ovat sinänsä sopeutuneet olosuhteisiin melko hyvin.

Olli Kauriloff on eräs vanhemman polven koltista (72). Miten kokee Olli Kauriloff tilanteensa ja olonsa Sevetin hirsimökissä: "En valita, en valita." Näin vakuuttaa hämärän pirtin isäntä ja ottaa vastaan tarjotun votkalasin arvokkuudella, joka saa meidät läsnä olevat hiljentymään. Vanhuksen asennossa, kädenliikkeessä ja hienovaraisessa kummarruksessa on näyttöä ja tulkintaa vanhoille, pyhille perinteille. Meillä läsnä olevilla on ymmärrystä tajuta, ettei kyseessä ole mikään tahansa viinahuikka. Vanhuksen käsi nousee veljelliseen tervehdykseen: "Tierva, tierva puk" (terve, terve kaikille).

Mikko on kalamies ja poromies. Olemme Mikon matkassa erämaajärvellä, pari penikulmaa Sevetistä. Miksi näin kauaksi kalaan? "Sevettijärvi on melko tyhjä kalasta. Jos viikon pyytää niin pyhänä syöt." Tunturijärvi palkitsee pyytäjänsä. Kymmenkunta haukea, matikoita ja hopeakylkinen siika. "Ei sattunut, ei sattunut", toistelee Mikko ja odotteli — vieraanvarainen kun on — että muutama tukeva siika olisi tarttunut verkkoon ja olisi saanut näyttöä, että vielä sitä joskus koltaakin onnistuu. Olemme nukkuneet yön turvemajassa. Hylkäsimme valkean hirsimökin ja tulimme Mikon ehdotuksesta vanhaan turvemajaan. Se on lähempänä kalavettä ja etäämpänä nykyisyyttä. Syöme juhlanan päivällisen: siikaa ja tölkkioilut. Sitten Mikon moottorikelkka alkaa pörrätä kohti Sevettiä. Matkalla Mikko viittoilee kohti yksinäistä poropaimenta: "Kaveri tykkää oluesta. Jos sopii niin annetaan tuo viimeinen purkki hänelle." Poropaimenen silmät välähtävät hyväksyvästi. Olutpurkki jää tervaksen juurelle. "Kirjoittavat aina, että koltta on pieni ja heiveröinen. Tulkoot mittaamaan minulta hartiat." Näin tuumailee Mikko, kun istutaan iltaa ja pohdiskellaan maailman asioita. Mikko toistelee usein, sekä selvänä että pinessä hiprakassa: "Kun sais olla vain täällä vapaana miehenä."

Jaakko Sverloff (78) on Sevettijärven kolttien luotamusmies ja hengellinen johtaja. Jaakko on otteiltaan vilkas, ja hyvä kertoja. Etelän mies putoaa vain joskus kärryiltä Jaakon tarinaa seuratessaan. Sverloffin puhekielessä on lainauksia ja vaikutteita useammasta kielestä ja murteesta. Jaakko Sverloff on hyvä kielimies. Puhe käy venäjäksi, norjaksi, suomeksi ja tietenkin koltan kielellä. Sverloffin vaimo lienee niitä harvoja kolttanaisia, jotka edelleenkin kunnioittavat vanhoja pukuperinteitä. Kolttavaimon kauniisti kirjailtu korkeaohtainen päähine on jo sinänsä näkemisen arvoinen. Jaakko Sverloffilla on loistava muisti. Vanhat häämenot, juomingit, kyläkokoukset ja entiset Suonikylän tapahtumat ovat tarkoin kirjattuina Jaakon mielessä. Kylänvanhin mainitsee olevansa jo heikkokuntoinen. Vierasta ihmetyttää "kunnan puute", kun Jaakko kipaisee kuin nuori poika yli pihamaan, polkaisee moottorikelkan käyntiin ja viilettää kohti tunturia.

Sevettijärvellä tuiskuaa lunta, huhtikuu on vielä pyryjen aikaa. Keskiyön hetki on hämärä ja vierasta eksyttävä. Rytmillinen musiikki ohjaa vieraat kulkijat oikealle ovelle. Kolmosen baarissa tanssitaan. On tunnelmaa. Kolttanuoret ovat asialla, tanssi käy. Lännen laulut tilataan levyautomaatista. Jano sammuu keskikaljalla. Ehkä myös hiukan kirkasta "välähtää" jossakin. Into on kuitenkin voitokkaasti tanssin, ei juonnin puolella. Koltat ovat tunnetusti kovia tanssimaan. Niinpä muinoin Suonikylässä mainittiin katrillia veivattun vuorokausitolkulla kyllästymättä, täydellä teholla.

Nuorten ongelmat ovat ajankohtaisia ja polttavia myös Sevettijärvellä. Osa nuorista on lähtenyt muuhun Suomeen: "Eivät ne siellä viihdy. Ikävä on kotiin ja omiensa pariin." Näin tulkitsee nuorten mielialat ja toiveet tunteva kolttanuorukainen tilanteen. Jossakin kodissa vieraille näytetään erittäin taitavasti tehtyjä käsi- ja askartelutöitä. Seinällä on kauniskirjainen ryijy. Lapin kirkkaan heleät värit loistavat kuin tulenliekit. Vahinko, että helsinkiläisrouva on metsästänyt tämän lahjakkaan nuoren kotiapulaisekseen. Oikea paikka olisi ammattikoulussa, Ateneumissa.

Sevettijärven nuoret suhtautuivat aluksi melko torjuvasti vieraisiin. Epäiltiin viikkolehden toimittajiksi. "Ovat kirjoittaneet meistä useimmiten asiattomasti ja loukkaavasti. Lapin oma poikakin on kirjoittanut tavalla, jota on vaikea täällä Sevetissä ymmärtää." Toivottavaa on, ettei edellä kerrottu anna lukijalle liian yksipuolista ja harhaista kuvaa kolttien elämänmenosta ja asenteista. Tarkoituksemme on ollut kuvata kolttien perinteeseen ja lähinnä aikaisempaan vaiheeseen liittyvää alkoholin käyttöä ja juomatapoja.

Kerrottakoon lopuksi Illepistä. Suonikylässä vielä

1930-luvulla elänyt Illeppi mainitaan mieheksi, tietäjäksi, joka tiedoiltaan ja taidoiltaan oli päätä pitempi kylän muita miehiä. Maatessaan vakavasti sairaana ja tuntiessaan lopun olevan lähellä Illeppi kutsui ystävät ja sukulaiset luokseen praskan juontiin. Myös kylään poikennut ulkopuolinen Illepin ystävä kuoli vanhuksen sairaudesta ja riensi häntä katsomaan. Ystävä hämmästyí kuitenkin tilannetta. Illeppi istui tukevasti pöydässä praskatuoppi kädessä ottaen aimo kulauksia ja tarjoten myös muille. Vieras uskoi vanhuksen parantuneen, koska tunnelmakin oli kevyt ja rattoisa. Vieraan osana oli erehtyä. Heimonsa suuri poika ei toki erehtynyt ajastaan. Praskatuoppeja kallisteltiin juuri jäähyväisten merkeissä. Pian kestityksen jälkeen Illeppi sulki silmänsä ja siirtyi ajasta ikuisuuteen. Seuraava lainaus osoittaa, että Illeppi tunsi tarkoin heimonsa perinteet ja lähti arvoisellaan tavalla manan majoille: "... Vuonna 1681 Lapissa käynyt

ranskalainen tutkimusmatkailija (monsieur Regnard) oli pitänyt ihmeellisenä asiana kuinka vanhat koltat sairautensa kysyvät neuvoa noitarummultaan. Jos tauti oli kuolemaksi pitivät ystävät kuolevan kanssa viinakestit, jolloin hyvästiksi laulettiin noitalauluja." (Hämäläinen 1938, 62)

Lähteet

- Hämäläinen, A.: *Koltta-Lappia sanoin ja kuvin* (WSOY, Porvoo 1938)
 Mikkola, J. J.: *Kolttakylän arkisto*, Lapin sivistysseuran julkaisuja n:o 8 (WSOY, Helsinki — Porvoo 1941)
 Paulaharju, S.: *Kolttain mailta* (Kustannus Oy Kirja, Helsinki 1921)
 Kirjoittajain Sevettijärvellä, Kittilässä ja Rovaniemellä suorittamat haastattelut, joista mainittakoon erikoisesti seuraavat kolme:
 Nousiainen, Arvo, Petsamon nimismiespiirin entinen ylikonstaapeli, Kittilä
 Rämö, Yrjö, rovasti, Petsamon kreikkalaiskatolisen seurakunnan entinen kirkkoherra, Rovaniemi
 Sverloff, Jaakko, kolttien kylänvanhin, Sevettijärvi.